

III. Migratiegeschiedenis - Histoire des Migrations

ALEXANDRA LENS

(On)gewenste immigratie? Gezinshereniging in België tot 1980

Antwerpen/Apeldoorn, Garant, 2013, 102 p.

Dit beknopte werk, de gepubliceerde versie van een masterthesis, biedt een duidelijk overzicht van de evolutie van het beleid ten aanzien van de gezinshereniging van buitenlandse arbeiders in ons land. Het werk vult daarmee een lacune in de historiografie van de Belgische vreemdelingenwetgeving en belicht een materie die zowel voor (migratie) historici als voor een breder publiek van geïnteresseerden in migratiewetgeving en -beleid interessant is. Dit is een werk dat ik graag had willen kunnen consulteren tijdens het schrijven van mijn doctoraatsthesis.

Het werk is duidelijk onderverdeeld in vier chronologisch geordende hoofdstukken. De verdeling werd gemaakt op basis van veranderingen in het beleid, gelinkt aan veranderingen in de politieke en economische context. Deze onderverdeling is overtuigend en maakt het werk overzichtelijk. Wel kan men zich afvragen waarom de auteur er niet voor koos haar onderzoek in 1956 in plaats van in 1952 te laten beginnen, aangezien blijktens haar onderzoek pas op dat moment het fenomeen gezinshereniging voor het eerst wettelijk besproken werd.

Het eerste hoofdstuk, dat de periode vanaf de Vreemdelingenwet van 1952 tot en met 1968 – de periode van ‘gastarbeid en gezinshereniging’ – beschrijft, is heel wat beknopter dan de andere historische hoofdstukken, en had misschien toch iets meer

uitgewerkt kunnen worden. Een iets ruimere discussie van de bepalingen in verband met gezinshereniging in de bilaterale verdragen die België in die jaren sloot met de landen van herkomst van de ‘gastarbeiders’ en hun gezinnen zou interessant geweest zijn. Maar hier hadden waarschijnlijk andere bronnen voor aangewend moeten worden (zie verder). In het tweede hoofdstuk – ‘de immigrant als probleem’ – wordt de evolutie in het beleid tussen 1969 en 1974 uiteengezet. Dit gebeurt grotendeels aan de hand van een terdege uitgewerkte *case study*, die van het ‘illegaal verblijf van buitenlandse kinderen bij zijdelings- of niet-verwanten’, een case die naar mijn weten nog niet door historici werd beschreven en die het denken van de toenmalige Vreemdelingenpolitie omtrent het fenomeen gezinshereniging goed illustreert. Het derde hoofdstuk, ‘van migratiestop tot Vreemdelingenwet’, schetst de evolutie van het beleid in de periode na de oliecrisis, en rondt af met een interessante samenvatting van het wetgevend werk dat leidde tot het ontstaan van de Vreemdelingenwet van 1980, en de (impliciete) plaats van de gezinshereniging daarin. Het vierde hoofdstuk maakt de sprong naar het beleid vandaag, in ‘zeven veranderingen’ en ‘drie constanten’. Het plaatsen van de meest recente ontwikkelingen in het beleid binnen het kader van een lange voorgeschiedenis geeft het historische onderzoekswerk van de auteur een belangrijke meerwaarde.

Het werk is goed geschreven en leest vlot. Ook is de argumentatie op een logische manier opgebouwd. Hier en daar komt het feit dat dit een gepubliceerde masterthesis is nog wel naar voren, bijvoorbeeld in de manier waarop de auteur de lezer bij de hand neemt en haar werkwijze uiteenzet (bv. in de

inleiding), maar dat is niet erg. Problematischer is het eerder beperkte bronnenmateriaal waarop deze studie gebaseerd is. In het kader van de eenjarige masteropleiding is het bijna onmogelijk geworden voor studenten geschiedenis om voor hun scriptie uitgebreid bronnenonderzoek te verrichten, vooral wanneer de bronnen nog niet (goed) geïnventariseerd en her en der verspreid zijn. Vaak maken ze dan ook gebruik van één goed toegankelijke bronnenreeks.

Dat laatste is ook het geval voor dit werk, dat zich voor het overgrote deel baseert op de Algemene Dossiers rond gezinshereniging uit het archief van de Vreemdelingenpolitie / Dienst Vreemdelingenzaken. Het belang van deze bronnenreeks mag niet onderschat worden, en het is zonder twijfel de meest belangrijke bron voor deze studie. De centrale plaats van dit bronnenmateriaal weerspiegelt zich echter in het betoog, waar niet enkel het woordgebruik maar ook de denkwijze van de voornaamste actor in het debat, de Dienst Vreemdelingenzaken, vaak op een niet erg kritische manier wordt overgenomen. Zo spreekt de auteur verschillende keren over het 'misbruik' van de gezinshereniging (bijv. p. 55, 57, 68), en klinkt de beschrijving van het fenomeen van de buitenlandse kinderen die bij zijdelings- of niet-verwante ouders ondergebracht worden (p. 32) eerder alsof die uit de mond van een ambtenaar van de toenmalige Vreemdelingenpolitie komt.

Niet problematisch maar wel spijtig is het feit dat de auteur zich niet wilde wagen aan een internationaal vergelijkend perspectief. Nochtans waren op het moment van het onderzoek al buitenlandse publicaties voor-

handen, de voornaamste hieronder het gepubliceerde doctoraatsonderzoek van Saskia Bonjour (Leiden Universiteit). Referenties naar het werk van Bonjour ontbreken echter in de bibliografie. Dat is jammer, want zelfs een impliciete vergelijking met de situatie in bijvoorbeeld Nederland had waarschijnlijk interessante inzichten opgeleverd. Ook andere belangrijke overzichtswerken voor de materie die de auteur hier behandelt ontbreken in de bibliografie. Dit zorgt ervoor dat de auteur soms wat context mist.

Ook jammer maar wel begrijpelijk is het ontbreken van een gendervraagstelling, een gebrek dat de auteur zowel in de inleiding als in de conclusie van het boek omzichtig verantwoordt. Gezinshereniging wordt doorheen het werk opgevat als de overkomst van de echtgenote en/of kinderen van een mannelijke arbeidsmigrant. Het is interessant dat de auteur tijdens haar zoekingswerk in de archieven van de Vreemdelingenpolitie geen gevallen vond van een omgekeerde gezinshereniging, waarbij de echtgenoot en/of kinderen van een vrouwelijke arbeidsmigrante naar België kwamen. Dergelijke scenario's hebben zich nochtans ongetwijfeld voorgedaan tijdens de bestudeerde periode. In de sector van de binnendienst bijvoorbeeld waren veel vrouwelijke arbeidsmigranten aan het werk, die soms ook kinderen en/of een partner in het thuisland achterlieten.

De 'rode draad' van het verhaal ten slotte, zoals die ook in de inleiding en de conclusie wordt aangegeven, meer bepaald het gegeven van de voortschrijdende problematisering van het fenomeen gezinshereniging, lijkt eerder een belangrijke onderzoeksbevinding dan een rode draad,

en had misschien ook doorheen het manuscript wat explicieter als dusdanig naar voren gebracht mogen worden. Een explicieter invraagstelling van die problematisering door de auteur doorheen de hoofdstukken van het werk zou het vertoog van de bron, dat nu iets teveel overgenomen wordt, genuanceerd hebben. In de conclusie wordt dat gegeven wel op een goede manier aangepakt. De conclusie brengt in het algemeen ook meer inzichten naar voren dan uit het corpus van het werk blijken, en is daarom zeker interessant.

Alles bij elkaar genomen is *(On)gewenste immigratie? Gezinshereniging in België tot 1980* niet meteen een heel analytische studie, maar wel een handig en noodzakelijk overzichtswerk, dat voor velen zijn nut zal bewijzen.

Jozefien De Bock